

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 31. svibnja 2024.

Analiza presude

A i B protiv Hrvatske
zahtjev br. 7144/15

nema povrede čl. 8. Konvencije – pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života
nema povrede čl. 3. Konvencije – zabrana mučenja

Hrvatska tijela provela učinkovitu istragu navoda o seksualnom zlostavljanju maloljetne podnositeljice zahtjeva

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od sedam sudaca donio je 20. lipnja 2019. presudu kojom je utvrdio da podnositeljicama nije povrijeđeno pravo na zabranu mučenja i pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života zajamčeno čl. 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Prva podnositeljica je u izvanbračnoj zajednici s C.-om dobila kćer, drugu podnositeljicu. Prva i druga podnositeljica su iselile iz kuće u kojoj su živjele zajedno s C.-om, te je druga podnositeljica nastavila održavati redovite kontakte s C.-om i njegovom obitelji. Uslijed neobičnog ponašanja¹ druge podnositeljice, prva podnositeljica se obratila nevladinoj organizaciji Hrabri telefon, koja ju je uputila da se obrati Poliklinici za zaštitu djece (dalje: Poliklinika), kao i da što prije obavijesti nadležni Centar za socijalnu skrb (dalje: CZSS) i policiju. Prva podnositeljica je policiji prijavila sumnju da C. spolno zlostavlja njihovu zajedničku kćer, drugu podnositeljicu, koja je tada imala četiri i pol godine. Multidisciplinarni tim Poliklinike je pregledao drugu podnositeljicu te je naveo da nije primijetio nikakve znakove spolne penetracije kao niti znakove starih ili svježih ozljeda. U međuvremenu, C. je pokrenuo sudski postupak protiv prve podnositeljice tražeći da mu se druga podnositeljica povjeri na čuvanje i odgoj. U razgovoru s policijom, C. je porekao da je seksualno zlostavljao drugu podnositeljicu. CZSS je odredio mjeru zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi u odnosu na prvu podnositeljicu i C.-a. Općinski sud je drugu podnositeljicu povjerio na čuvanje i odgoj prvoj podnositeljici, dok je C.-u dodijelio pravo na susrete i druženje. Državno odvjetništvo je donijelo odluku da protiv C.-a neće poduzeti kazneni progon jer se ne može utvrditi njegova odgovornost za neprimjereno erotizirano ponašanje druge podnositeljice. Županijski sud je odbio zahtjev prve podnositeljice za provođenje dokaznih radnji jer nije bio ispunjen zahtjev postojanja osnovane sumnje protiv C.-a, dok je Ustavni sud odbacio ustavnu tužbu koju je prva podnositeljica podnijela protiv odluke državnog odvjetništva.

¹ Prva podnositeljica je u razgovoru s policijom navela neprimjereno seksualno ponašanje druge podnositeljice spram drugih osoba, kao i razgovor druge podnositeljice sa svojom tetom, sestrom prve podnositeljice, o neprimjerenim dodirima C.-a, kao i činjenicu da je pjevala pjesmice neprimjerenog sadržaja koje ju je navodno naučio C. (o „zečiću koji ulazi u rupice“). Spomenula je i događaj otprije dvije godine kada je zatekla drugu podnositeljicu голу od struka do koljena u krevetu s C.-om koji je spavao pokraj nje.

Pred Europskim sudom podnositeljice su prigovorile da im je povrijeđeno pravo na zabranu mučenja i pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života zbog propusta hrvatskih tijela da pravilno odgovore na navode o seksualnom zlostavljanju druge podnositeljice od strane C.-a.

Pozitivne obveze predviđene čl. 3. i čl. 8. Konvencije sadrže zahtjev provođenja učinkovite istrage, kao i zahtjev zaštite prava žrtava u kaznenom postupku. Europski sud je ranije presudio da bi, u načelu, učinkovita istraga trebala moći dovesti do utvrđivanja činjenica predmeta, kao i do identificiranja i kažnjavanja odgovornih osoba. Međutim, ne postoji apsolutno pravo na kazneni progon ili osudu neke osobe u slučajevima kada nije došlo do skrivljenih propusta prilikom nastojanja da se počiniteljima kaznenih djela utvrdi odgovornost. Zaključci istrage se moraju temeljiti na detaljnoj, objektivnoj i nepristranoj analizi svih relevantnih elemenata, te moraju ispunjavati zahtjev promptnosti i razumne ekspektivnosti. Slijedom navedenog, državne vlasti moraju biti spremne suočiti se s navodima o seksualnom zlostavljanju djece od strane bliskih osoba, i to donošenjem učinkovitih kaznenopravnih odredbi u odnosu na seksualne aktivnosti s djecom i provođenjem učinkovite istrage o svim takvim navodima (*Söderman protiv Švedske* [VV], br. 5786/08, st. 82.-83., 12. studeni 2013.).

Prigovor druge podnositeljice je imao tri aspekta: 1) je li postojao odgovarajući pravni i regulatorni okvir za zaštitu njezinih prava temeljem čl. 3. i 8. Konvencije; 2) jesu li nacionalne vlasti ispunile svoje postupovne obveze da provedu učinkovitu istragu primjenom tog okvira u konkretnom predmetu; i 3) jesu li nacionalne vlasti pri provođenju istrage u dovoljnoj mjeri uzele u obzir prava druge podnositeljice, kao djeteta žrtve seksualnog zlostavljanja.

Hrvatske vlasti su u ovom predmetu bile suočene s teškim zadatkom obzirom na osjetljivu narav samog predmeta, proturječne verzije događaja, te nedostatak izravnih dokaza. Po zaprimanju prijave prve podnositeljice, policija je već idući dan započela s provođenjem obavijesnih razgovora sa svjedocima. Iako se nadležnim tijelima mogu uputiti određene kritike jer nisu po službenoj dužnosti organizirali razgovor druge podnositeljice sa stručnjacima, prva podnositeljica je po uputi Hrabrog telefona odmah dogovorila razgovor za drugu podnositeljicu u Poliklinici, koji je bio zakazan četiri dana nakon podnošenja prijave policiji. Policija i nadležni Centar za socijalnu skrb su kontaktirali Polikliniku tražeći žurnu dostavu svojih nalaza. Nalazom Poliklinike je utvrđeno da druga podnositeljica ne pokazuje znakove koji bi upućivali na seksualno zlostavljanje, ali je utvrđeno da postoje elementi koji upućuju na pritisak i mogućnost indukcije od strane prve podnositeljice. Također, nitko od stručnjaka koji su razgovarali s drugom podnositeljicom nije utvrdio da je zaista seksualno zlostavljana od strane oca. Slijedom navedenog, državno odvjetništvo je donijelo odluku da nema osnove za provođenje kaznenog progona protiv C.-a.

Europski sud je ponovio da ne može vlastitim utvrđenjem činjeničnog stanja zamijeniti činjenično stanje koje su utvrdile nacionalne vlasti, a koje su u boljem položaju ocijeniti predočene dokaze, kao i važnost svjedočenja pojedinih svjedoka (*M.P. i drugi protiv Bugarske*, br. 22457/08, st. 112., 15. studeni 2011.). Slijedom navedenog, utvrdio je da u ovom predmetu nije došlo do skrivljene nepažnje, jasno loše namjere ili nedostatka volje od strane policije ili tijela kaznenog progona niti pri pozivanju na odgovornost počinitelja teških kaznenih djela, niti pri utvrđivanju stvarnih činjenica predmeta i kažnjavanja odgovornih osoba. Europski sud je uvjeren da su domaće vlasti djelovale u najboljem interesu djeteta te da su poduzele sve korake da zaštite prava druge podnositeljice zahtjeva.

Zaključno, Europski sud je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 3. i čl. 8. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2024. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava